

משנים גורלות

במרכז פנינת בייקר

עבודה הומניסטית אקדמית מתקיימת במרכז "פנינת בייקר" בביה"ס לחינוך שבאוניברסיטת בר-אילן. מודל ייחודי משנה גורלות מסייע לילדים עם עיכוב התפתחותי לממש את מלוא הפוטנציאל שלהם

מרכז "פנינת בייקר", מרכז למחקר, לטיפול ולקידום תינוקות וילדים עם קשיי התפתחות ומוגבלות שכלית, נקרא על שמה של פרופ' פנינה קליין ז"ל, זוכת פרס ישראל לחקר החינוך, אשר הקימה את המרכז. "פרופ' קליין פיתחה מודל בשם: MISC - More Intelligent and Socially Competent (Sensitive) Child, שייוודו בשילוב הקוגניציה, האוריינות והרגש באינטראקציה בין מבוגרים לילדים", מסבירה פרופ' חפציבה ליפשיץ, ראשת מרכז בייקר באוניברסיטת בר-אילן. "ילד עם מוגבלות שכלית, בהשוואה לילד שהתפתחותו תקינה, מגיב פחות לגירויים סביבו, לפעמים תגובתו אינה נראית לעין. המטפלים בילד (הורים, צוות חינוכי וכד') יכולים להסיק שאולי לא כדאי להשקיע כל כך בילד הצעיר עם המוגבלות השכלית, לדעתנו, ההפרק הוא הנכון. ממחקרים שאנו עורכים במרכז פנינת בייקר עולה באופן חד-משמעי כי התערבות בגיל הרך היא משנת חיים - לא פחות!" מדגישה פרופ' ליפשיץ.

וכך, מרכז פנינת בייקר, ייחודי בשילוב עבודה קלינית לצד מחקר מעמיק, המתמקד בפיתוח וביישום תכניות התערבות לאוכלוסיות עם קשיי התפתחות בגיל הרך ובהפצת הידע לגורמי טיפול במוסדות החינוך לאוכלוסיות אלו.

"שלושה מוקדים לפעילות מרכז בייקר", מפרטת ד"ר ורדה סובלמן-רוזנטל, מרכזת היחידה לתינוקות וילדים עם עיכוב התפתחותי: "מוקד תינוקות ופעוטות בגילאי 0-3: במוקד זה ניתנת להורים הדרכה כיצד לשפר את איכות האינטראקציה, 'להגיש' לילדיהם תפריט מנטלי עשיר כדי לקדם. הדרכת ההורים נעשית באמצעות ניתוח צילומי וידאו, שבהם אינטראקציה בינם ובין ילדיהם.

המטרה היא לחזק את ההורים לגבי יכולתם לקדם את ילדם ולפתח את המודעות שלהם ואת רגישותם להבנת האיתותים של הילד, להתחבר ליוזמות שלו ולמשוך אותו קדימה.

"הניסיון שלנו מוכיח שהטכנולוגיה מקדמת מאוד ילדים ובוגרים עם מוגבלות שכלית, הם מגלים שליטה מהירה באיפד ובטאבלט, הפותחים לפניהם עולם של אפשרויות חדשות"

"הילד נחשף לאינטראקציה שיש בה תיווך הנוגע לדברים המתרחשים סביבו, למשל בקניות בסופר, בפעילות בנג, באמבטיה, בשעת האוכל, בטיפולים כגון ריפוי בעיסוק ופיזיותרפיה. התיווך מתייחס לצבעים, לצורות ולמרקמים מתוך דגש על אסטרטגיות חשיבה: השוואה, הכללה, הבנת תהליכי סיבה ותוצאה ועוד. אינטראקציה כזאת מאפשרת לילד לרכוש ידע, לפתח מיומנויות קוגניטיביות וצרכים כגון הצורך לקבל מידע מדויק, הצורך לחקור וללמוד ועוד.

"מוקד ילדים בגילאי 3-10: במוקד זה מגיעים הילדים פעם בשבוע אל המרכז ומשתתפים במגוון פעילויות לפיתוח אוריינות ויכולות קריאה, אסטרטגיות חשיבה מתמטיות ושפתיות איסות רגשי באמצעות מוזיקה. תהליך הלמידה אצל ילדים עם מוגבלות שכלית ממושך יותר ולכן אנו מתחילים בו כבר לפני גיל 3. כך מגיעים הילדים לכיתה א' עם בסיס טוב בקריאה", מדגישה ד"ר סובלמן-רוזנטל.

"מוקד שילוב: במוקד זה מיזם חדשני המפגיש ילדים שהתפתחותם תקינה וילדים עם מוגבלות שכלית לפעילות משותפת, המשלבת טכנולוגיה וספרות. המיזם נקרא "סיפור טרוני" (ספר אלקטרוני). "במיזם מחקרי-יישומי זה עיבדנו והתאמנו סיפורים ידועים לאוכלוסייה שאיתה אנחנו עובדים והפכנו אותם לספר אלקטרוני", מסבירה ד"ר שושנה ניסים, רכזת יישומי שדה במרכז בייקר. את המחקר מובילה ד"ר סיגל עדן מומחית בתחום הטכנולוגיה באוכלוסייה עם צרכים מיוחדים, ואת הפעילות מנחים סטודנטים לתואר שני בהתמחות מוגבלות שכלית בבית הספר לחינוך. "דרך הסיפורים הללו לומדים הילדים מילים חדשות ומפתחים יכולות מושגיות. הניסיון שלנו מוכיח שהטכנולוגיה מקדמת מאוד ילדים ובוגרים עם מוגבלות שכלית, הם מגלים שליטה

נהלת מרכז פנינת בייקר

הלל בן ה-6 בשיעור קריאה הלל משולב בגן חובה רגיל ומגיע לטיפול שבועי במרכז "פנינת בייקר" זו השנה השנייה. בהיותו תינוק השתתפה סימה אמו בפעילות המשותפת להדרכת הורים במרכז. סימה מספרת: "אני רואה כיצד הלל נעשה עצמאי יותר ובוגר יותר. היום הוא כבר מצביע על שלטים וקורא את הכתוב בהם והוא משוויץ בידיעות שלו בגן - זה לא מובן מאליו להלל להיות ראשון, זוהי חוויה עוצמתית בשבילו. הלל מתקשה במטוריקה עדינה, קשה לו לשבת ולדבר כמו ילד רגיל, אבל עכשיו יש לו תחום אחד שבו הוא מרגיש אלוף. הלימודים בכר-אילן הם קרש קפיצה בשבילו וירכזו את המעבר הלא פשוט מהגן לבית הספר. האווירה באוניברסיטה שונה מזו שבחדר טיפולים רגיל; הסטודנטים מסביב, חדרי הטיפולים הנעימים, המפגשים עם הורים נוספים, שמאפשרים התייעצות ושיתוף ברגשות ובהתמודדויות. אנחנו שואפים להביא את הלל הכי גבוה והכי רחוק ומקבלים במרכז בייקר את הכלים לעשות זאת."

מהירה באיפד ובטאבלט, הפותחים לפניהם עולם של אפשרויות חדשות", מסבירה ד"ר עדן. בפעילות זו מלוות עשר ילדות בנות 12 שהתפתחותן תקינה מבית ספר 'מורשת זבולון' שבגבעת שמואל, עשרה ילדים עם מוגבלות שכלית, ומסייעות להם לקרוא את הסיפורים האלקטרוניים.

ד"ר סובלמן-רוזנטל מוסיפה "הרעיון העומד מאחורי פעילות זו מבוסס על העובדה ששילוב כזה תורם לשתי הקבוצות ולא רק לילדים עם המוגבלות השכלית. המפגש מקנה לילדים שהתפתחותם תקינה יכולות ערכיות כגון סובלנות, עזרה לזולת, אמפתיה והכלת השונה; ויתרה מזאת, הם נתרמים גם בהיבט הקוגניטיבי. כאשר ילד שהתפתחותו תקינה צריך להסביר דבר מה לילד שחשיבתו ותפיסתו שונות, עליו להפעיל תהליכי חשיבה

גבוהים, תהליכים מטה-קוגניטיביים ויצירתיות." "מרכז בייקר מבקש להוביל שינוי, להפיץ את גישת ה-MISC", מסכמת פרופ' ליפשיץ "להראות להורים ולאנשי מקצוע, העובדים עם ילדים עם מוגבלות שכלית, כיצד אפשר לקדם את הילדים הללו. וכך מפעילה ד"ר ניסים תכנית לצוותי החינוך של אק"ם, היא אומרת "לסייעות הנמצאות עם הילדים אחר הצהריים תפקיד חשוב בהתפתחות הילדים, אנו מקנים להן את השיטה ובתוך כך עורכים מחקרים על שינוי העמדות ועל שינוי ההתנהלות שלהן בעקבות היכולות החדשות והכלים שרכשו מאתנו."

ב-2006 חתמו 50 מדינות, ובהן ישראל, על "אמנת האו"ם לזכויות אנשים עם מוגבלויות". אוניברסיטת בר-אילן, מרכז בייקר, הצוות המחקרי והמקצועי והסטודנטים - כולם

חוברים יחדיו כדי לממש בפועל את האמנה, לקדם ולטפח ילדים עם מוגבלות שכלית, לתת להם הזדמנות שווה בהווה וכלים להתפתחות ולמימוש עצמי בעתיד.

מר אדוארד וגב' פאני בייקר ז"ל, מקליבלנד אוהיו, ארה"ב, הורים לילדה עם תסמונת דאון, ביקשו לתרום לרווחת ילדים ומבוגרים עם תסמונת דאון בישראל. בני הזוג ייסדו קרן בשם The Edward & Fannie Baker Endowment Fund ותרמו להקמתו ולפעילותו של מרכז בייקר באוניברסיטת בר-אילן.